

Dla współczesnych dzieci, dorastających w stałym kontakcie z bogactwem informacji, wykształcenie postaw krytycznego odbioru może stanowić wyzwanie, zwłaszcza w obliczu różnorodnych opinii dostępnych w Internecie. W erze szybkiego rozprzestrzeniania się fake newsów zachęcanie czytelników do podejrzliwości poznawczej jest ważnym elementem zarówno edukacji formalnej, jak i nieformalnej, która często opiera się na czytaniu książek dla dzieci, zwłaszcza informacyjnych – analiza tego zjawiska, zakorzeniona w literaturoznawstwie i bibliologii, stanowi trzon projektu zatytułowanego ***Dziecięca książka informacyjna w XXI wieku: tendencje – metody badań – modele lektury***.

Podstawowy materiał badawczy stanowić będzie dwudziestopierwszowieczna polska produkcja książek dla dzieci, czyli publikacji przeznaczonych dla czytelników poniżej 13 roku życia. W celu doprecyzowania korpusu analizowanych prac, w projekcie zostaną uwzględnione wydawnictwa „Lilipucie”, czyli niezależni trendsetterzy, tacy jak Babaryba, Dwie Siostry, Mamania, Tako i Wytwornia, którzy oferują oryginalne, awangardowe i różnorodne tytuły uznane przez krytyków. Publikacje napisane pierwotnie w języku polskim, jak i tłumaczone z różnych języków, w tym nagradzane i uznawane na świecie, takie jak polskie *Mapy* Aleksandry i Daniela Mizielińskich, flamandzkie *Rzeki* Petera Goesa, niemieckie *Śmieci* Gerdy Raidt i francuska *Anatomia* Hélène Druvert, stanowić będą reprezentatywny materiał służący identyfikacji artystycznych i wydawniczych tendencji w książce informacyjnej dla dzieci.

Projekt zakłada osiągnięcie trzech głównych celów badawczych. Pierwszy z nich dotyczy klasyfikacji, terminologii i definicji. Jeśli chodzi o klasyfikację, to w trakcie badań wstępnych zaobserwowałem takie gatunki informacyjne jak książka kucharska, ale także zidentyfikowałem inne gatunki specyficzne dla literatury dziecięcej wykorzystywane do przekazywania informacji, a także dostrzegłem nowe, jeszcze niezdefiniowane tendencje. W tym zakresie zaproponuję systematyczną klasyfikację, opartą na teorii gatunków, a także przedstawię propozycje nowych podgatunków. W obszarze terminologii książki informacyjnej dla dzieci nie ma zgody zarówno w badaniach polskich, jak i międzynarodowych (w języku polskim używa się takich terminów, jak „poznawcza”, „edukacyjna” i „popularnonaukowa”, a w angielskim m.in. „nonfiction” i „informational”), dlatego zamierzam zaproponować jasny i adekwatny zestaw terminów zarówno w języku polskim, jak i angielskim. Jeśli chodzi o definicje książki informacyjnej, są one niejasne i często wzajemnie sprzeczne, choćby w zakresie obecności elementów fikcyjnych lub wykluczają poszczególne gatunki (np. poezja): moim celem będzie zaproponowanie wyczerpującego zestawu definicji w tej dziedzinie. Drugim celem projektu będzie opracowanie metodologii przydatnej do badania książek informacyjnych. W oparciu o aktualne propozycje naukowe zaproponuję nową metodę badawczą przydatną w analizie tego rodzaju publikacji, obejmującą tekst, ilustracje i parateksty (np. tytuł, przedmowa, blurp) oraz cechy morfologiczne książki, takie jak skład, format itp. Trzecim celem projektu będzie opracowanie modeli lektury, czyli zestawu wytycznych, które mają sprzyjać rozwijaniu praktyk czytelniczych związanych z książką informacyjną wśród uczniów i młodych czytelników. Opracowanie takich modeli będzie naturalną konsekwencją rozwoju metod badawczych uzupełnionych opracowaniami naukowymi z zakresu dydaktyki i doświadczeniami praktyków. Wypracowanie modeli lektury wykaże również, jak teoretyczne podejście naukowe koresponduje ze szkolną polityką edukacyjną.

Dziecięce książki informacyjne cieszą się mniejszą popularnością niż fikcja zarówno w polskich, jak i międzynarodowych badaniach, dlatego też konieczny jest namysł nad takimi problemami jak terminologia, definicje i metody badawcze. Znaczące luki w tych obszarach mogą stanowić istotne przeszkody w badaniu nowych zjawisk, zwłaszcza poza takimi dziedzinami, jak bibliologia. Pogłębione analizy literatury podmiotu pozwolą również na określenie stosunku dorosłych do prezentowania wiedzy młodym czytelnikom, w tym polityki edukacyjnej i zbioru ideologii, czyli systemu przekonań związanego z pojęciem władzy. Interdyscyplinarna metodologia badawcza – wypływająca z literaturoznawstwa, historii sztuki i bibliologii – posłuży jako narzędzie dla badaczy literatury dziecięcej z różnych dziedzin, dla których praca z dziejącą książką informacyjną może stanowić wyzwanie.

Końcowe wyniki projektu wzbogacą badania nad literaturą i kulturą dziecięcą, a także poszczególne dyscypliny naukowe, takie jak literaturoznawstwo i bibliologię. Zaproponowanie kompleksowej systematyzacji oraz jasnej terminologii i metodologii będzie użyteczne zwłaszcza dla literaturoznawców, szczególnie do badania nowych zjawisk wydawniczych i ich definiowania. Również w obszarze interdyscyplinarnych badań nad literaturą dziecięcą wypracowane definicje i metodologia mogą wpłynąć na dostępność i atrakcyjność naukową dziecięcej książki informacyjnej, a tym samym potencjalne perspektywy badawcze. Wyniki projektu, zwłaszcza w zakresie definicji, mogą również poszerzyć pojęcie „literatury”, ponieważ inne elementy książki (ilustracje, parateksty i cechy morfologiczne) są często pomijane w literaturoznawstwie i zwrócić uwagę uczonych na „projektowane modele lektury”, które mogą służyć jako podstawa do dalszego zastosowania teorii w praktyce w dziedzinach takich, jak edukacja.